

CHỌN SỰ VIỆC, CHI TIẾT TIÊU BIỂU TRONG BÀI VĂN TỰ SỰ

A – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Giúp HS :

- Nhận biết thế nào là *sự việc, chi tiết tiêu biểu trong văn bản tự sự*.
- Bước đầu chọn được sự việc, chi tiết tiêu biểu khi viết một bài văn tự sự đơn giản.
- Có ý thức và thái độ tích cực phát hiện, ghi nhận những sự việc, chi tiết xảy ra trong cuộc sống và trong các tác phẩm để viết một bài văn tự sự.

B – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

I – NỘI DUNG

1. Đặc điểm bài học

Bài học này cung cấp kiến thức và rèn kĩ năng về một công việc quan trọng trong quá trình viết bài văn tự sự. Khi dạy bài này, GV cần kết hợp củng cố kiến thức đã học và nâng cao kiến thức mới, trong đó chú ý các khái niệm *sự việc, chi tiết tiêu biểu*.

2. Trọng tâm bài học

Trọng tâm của bài học là mục II – *Cách chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu*. Mục *Khái niệm* chỉ là cơ sở để HS chiếm lĩnh phần trọng tâm trên.

II – PHƯƠNG PHÁP VÀ TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Phương pháp dạy học

Các mục *Khái niệm ; Cách chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu* được SGK trình bày theo kiểu diễn dịch kết hợp với quy nạp : đi từ khái niệm đến những ví dụ cụ thể rồi rút ra phương pháp. Về khái niệm, SGK nêu hai khái niệm *sự việc* và *chi tiết* dựa theo *Từ điển tiếng Việt* và *Từ điển thuật ngữ văn học*. Đối với HS, đây là những kiến thức khó. Định nghĩa của từ điển và nội dung giải thích của SGK chỉ mang ý nghĩa hướng dẫn chung, khái quát. GV cần lưu ý HS vận dụng các khái niệm đó để nhận biết các sự việc, chi tiết trong các văn bản đã được học, được đọc mà không cần phân tích, giảng giải chi tiết.

2. Tiến trình tổ chức dạy học

a) Hình thành khái niệm *sự việc, chi tiết trong văn bản tự sự*.

Hướng dẫn HS đọc phần giải thích, dẫn dắt trong SGK, sau đó nhấn mạnh ba ý :

– Trong văn bản tự sự, mỗi sự việc được diễn tả bằng một số chi tiết. Ví dụ sự việc Tấm biến hoá nhiều lần (truyện *Tấm Cám*) được diễn tả bằng các chi tiết : Tấm hoá thành chim vàng anh, khung cửi, quả thị,...

– Sự việc và chi tiết tiêu biểu có vai trò quan trọng trong việc dẫn dắt câu chuyện, tô đậm đặc điểm tính cách nhân vật, tạo sự hấp dẫn, làm nổi bật ý nghĩa của văn bản.

– Chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu là khâu quan trọng trong quá trình kể chuyện hoặc viết văn tự sự.

Chú ý : Phần này GV nên dẫn dắt ngắn gọn, khẩn trương để dành thời gian cho phần sau : *Cách chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu.*

b) Hướng dẫn HS chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu trong bài văn tự sự theo các câu hỏi ở mục II, SGK.

Câu 1

a) Trong *Truyện An Dương Vương và Mị Châu – Trọng Thủy*, tác giả dân gian kể về công cuộc xây dựng và bảo vệ đất nước của cha ông ta xưa.

b) Kể sự việc Trọng Thủy và Mị Châu chia tay nhau, tác giả nhằm mục đích vừa dẫn dắt câu chuyện vừa diễn tả được mối tình gắn bó của hai nhân vật Trọng Thủy và Mị Châu. Nếu bỏ qua sự việc trên thì truyện không liền mạch, cốt truyện sẽ bị phá vỡ và đặc điểm tính cách của hai nhân vật sẽ không được làm nổi bật. Sau sự việc tiêu biểu này là các sự việc :

+ Theo dấu lông ngỗng do Mị Châu rắc, Trọng Thủy cùng quân lính đuổi theo hai cha con An Dương Vương.

+ Cha con An Dương Vương cùng đường.

Các sự việc trên nối tiếp nhau bằng quan hệ móc xích, nhân quả theo đúng cốt truyện. Rõ ràng sự việc "Trọng Thủy và Mị Châu chia tay nhau", đặc biệt là chi tiết "Mị Châu rắc lông ngỗng", có vai trò quan trọng, tiêu biểu không thể bỏ qua vì chi tiết này làm tiền đề cho các sự việc, chi tiết nối tiếp sau.

Câu 2

GV hướng dẫn và gợi ý HS chọn sự việc theo cốt truyện mà SGK đã nêu. GV có thể đặt câu hỏi :

– Theo cốt truyện trên, phần nào cần có những sự việc, chi tiết tiêu biểu ? (Phần thân bài)

– Trong phần thân bài, sự việc nào tiêu biểu nhất cần được lựa chọn ? Trong sự việc ấy, cần chọn những chi tiết nào ? (Ví dụ : Người con trai lão Hạc nghe ông giáo kể về cái chết của người cha, đi viếng mộ cha, gửi lại ông giáo những di vật của cha,...)

– Trong phần kết bài có cần chọn một sự việc, chi tiết tiêu biểu không và nếu cần thì nên chọn sự việc, chi tiết nào ?

Câu 3

Để lựa chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu trong bài văn tự sự, cần nắm vững các bước sau :

- Xác định đề tài, chủ đề của bài văn ;
- Dự kiến cốt truyện (gồm nhiều sự việc nối tiếp nhau) ;
- Triển khai các sự việc bằng một số chi tiết.

III – KIỂM TRA, ĐÁNH GIÁ – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP

1. Kiểm tra, đánh giá

Công việc kiểm tra, đánh giá được tiến hành trong quá trình hướng dẫn HS thực hiện các nhiệm vụ được giao để hình thành tri thức hoặc giải các bài tập ở mục III – *Luyện tập*.

2. Gợi ý giải bài tập

Bài tập 1

a) Không thể bỏ sự việc “hòn đá xấu xí được xác định là rơi từ vũ trụ xuống” vì sự việc trên có vai trò chuẩn bị cho sự việc ở phần kết thúc truyện và góp phần miêu tả diễn biến tâm trạng của nhân vật cũng như làm sáng rõ chủ đề của văn bản. Có thể coi đó là sự việc tiêu biểu trong văn bản *Hòn đá xù xì*.

b) Từ kết quả trên có thể rút ra kinh nghiệm : Khi lựa chọn sự việc, chi tiết tiêu biểu để kể chuyện hoặc để viết bài văn tự sự, cần thận trọng cân nhắc kĩ càng sao cho sự việc, chi tiết ấy góp phần dẫn dắt câu chuyện, tô đậm tính cách nhân vật, tạo sự hấp dẫn và tập trung biểu hiện chủ đề, ý nghĩa của văn bản.

Bài tập 2

- Trong đoạn trích *Uy-lít-xơ trở về*, Hô-me-rơ kể lại cuộc gặp mặt kì lạ của hai vợ chồng người dũng tướng sau hai mươi năm xa cách.

- Ở phần cuối đoạn trích, tác giả đã chọn sự việc Pê-nê-lốp thử chồng bằng cách hỏi về những chi tiết, đặc điểm của chiếc giường. Đây là sự việc tiêu biểu với một số chi tiết đặc sắc như Pê-nê-lốp nhờ nhũ mẫu khiêng chiếc giường ra khỏi phòng, Uy-lít-xơ giật mình hỏi lại, rồi sau đó nói rõ đặc điểm của chiếc giường mà chỉ có hai vợ chồng mới biết,... Và họ đã nhận ra nhau trong niềm xúc động mãnh liệt và niềm hạnh phúc lớn lao. Có thể nói, với cách chọn sự việc trên, Hô-me-rơ đã thành công trong nghệ thuật kể chuyện hấp dẫn, khắc hoạ đậm nét phẩm chất, tính cách của hai nhân vật Uy-lít-xơ và Pê-nê-lốp.

IV – TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. *Tìm hiểu chung về văn tự sự*, trong *Ngữ văn 6*, tập một, NXB Giáo dục, Hà Nội, 2002.

2. Phương Lưu (Chủ biên), *Li luận văn học* (phần hai, chương XIX – *Tác phẩm tự sự*), NXB Giáo dục, Hà Nội, 2004.